

REPUBLIKA SLOVENIJA

DRŽAVNI ZBOR

Poslanska skupina Levica

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 96 49, f: 01 478 98 45, e: ps-levica@dz-rs.si, www.dz-rs.si

Datum: 6. februar 2020

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Odbor za zdravstvo
dr. Franc Trček

Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor
Edvard Paulič

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Prejeto:	06-02-2020
Šifra:	301-01/20-8/1
Povezava:	:
EPA:	EU:
Sign. zn.:	
Kratika:	

Zadeva: Zahteva za sklic nujne seje Odbora za zdravstvo ter Odbora infrastrukturo, okolje in prostor

Na podlagi 48. člena Poslovnika Državnega zbora poslanska skupina Levica zahteva sklic nujne seje Odbora za zdravstvo ter Odbora za infrastrukturo, okolje in prostor z naslednjo točko dnevnega reda:

1. Onesnaženost srednje Soške doline zaradi sosežiga odpadkov v cementarni Salonit Anhovo

Prihodnje leto bo minilo sto let od proizvodnje prvih vreč cementa v cementarni Salonit Anhovo v Desklah blizu Kanala ob Soči, ki je v pol stoletja postala ena glavnih proizvajalk cementa in cementnih izdelkov v Sloveniji in takratni Jugoslaviji. Je pa proizvodnja cementa, predvsem zaradi uporabe azbesta, v preteklem stoletju pustila za seboj močno onesnaženo okolje in zdravstveno močno zdesetkano prebivalstvo. Azbest namreč povzroča številne bolezni, vključno z mezoteliomom in pljučnim rakom. Prav cementarna v Anhovem in proizvodnja azbestnih kritin, cevi in drugih izdelkov iz azbesta, ki je potekala tu do leta 1996, je odgovorna za to, da je obolevnost za z azbestom povezanimi boleznimi v Anhovem največja v celi Sloveniji.¹

Med letoma 1998 in 2016 je v Sloveniji pretežni del azbestnih bolezni prizadel prav območje, ki ga dosežejo izpusti iz Salonita. Od skupno 559 primerov azbestoz je kar 500 obolelih s tega območja, prav tako 1773 od skupno 1866 plevralnih plakov, od 189

¹ Največ obolelih za z azbestom povezanimi boleznimi je bilo med delavkami in delavci v tovarni, zlasti med delavkami in delavci, ki so delali v prostorih, kjer se je raztovarjal ali vsipal azbest. Ker pa varnostnih ukrepov in zaščitne opreme za ravnanje z azbestom kot tudi ozaveščenosti o posledicah vdihavanja azbesta v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja praktično ni bilo, se je azbest raznašal tudi drugod po tovarni, s prašenjem in vetrom ter preko oblaci delavcev, azbestnih proizvodov in pol proizvodov ter odpadnega filca in azbestnega prahu, ki sta se množično uporabljala v lokalnem okolju za različne namene, pa se je z azbestom zastrupljalo tudi širše prebivalstvo srednje Soške doline.

mezoteliomov jih je kar 128 iz tega dela Slovenije, podobno pa je tudi s pojavnostjo pljučnega raka (65 od skupno 74). V istem obdobju so na področju, na katerega vplivajo izpusti Salonit Anhovo, priznali 2831 poklicnih bolezni – 128 agresivnih tumorjev oziroma mezoteliomov, 65 pljučnih rakov, 500 primerov azbestoze, 1773 plevralnih tlakov in 41 primerov različnih rakov, medtem ko so 324 zaposlenim v Salonitu poklicno bolezen priznali že pred tem. Latentna doba vseh teh bolezni je tudi več desetletij. Za mezoteliom je latentna doba na primer tudi od štirideset do šestdeset let. Zato lahko še vedno z veliko gotovostjo v prihodnosti pričakujemo nadaljnje naraščanje števila mezoteliomov in drugih z azbestom povezanih bolezni.

Obolelim za z azbestom povezanimi boleznimi se med drugim svetuje tudi zdravo prehrano in bivanje v čistem okolju, kjer ni fibrogenih in kancerogenih snovi ter redno telesno dejavnost. Vendar pa je vse to za prebivalstvo Anhovega in okoliških krajev v veliki meri onemogočeno. Čeprav je cementarna Salonit Anhovo leta 1996 dokončno ukinila proizvodnjo azbestocementnih izdelkov, pa cementarna že skoraj tri desetletja poleg fosilnih goriv za svoje obratovanje kot energent sežiga tudi odpadke. Že leta 1981 so začeli v svojih pečeh sežigati odpadne gume, od leta 1991 pa še odpadna olja, ki imajo visoko vsebnost težkih kovin. Zaradi zaostitve zakonodaje so leta 2000 začasno prenehali s sosežigom odpadkov.

Čeprav so se prebivalci srednje Soške doline leta 2001 na referendumu jasno izrekli proti (so)sežiganju odpadkov v cementarni Salonit Anhovo, je slednja leta 2007 pridobila IPPC okoljevarstveno dovoljenje za sosežig odpadkov, ki je bilo dopolnjeno v letih 2013, 2014, 2018 in 2019. Cementarna ima dovoljenje za sežig 108.960 ton odpadkov letno, vključno s 15.560 tonami nevarnih odpadkov (ali v povprečju skoraj 300 ton odpadkov dnevno), z odpadki pa lahko ostala goriva nadomesti v celoti. Sosežiga se 89 različnih vrst odpadkov, vključno z nevarnimi (hidravlična olja, olja za izolacijo in prenos toplote, kalužna olja, itd.). Uporaba odpadkov kot alternativo gorivo je strmo narasla in v letu 2013 dosegla 60 odstotkov potrebne energije za delovanje peči, ostalih 40 odstotkov predstavlja petrolkoks, ki je stranski produkt rafinerije nafte in je eno najbolj umazanih fosilnih goriv.

Problem sosežiganja odpadkov v Sloveniji je, da so količina strupenih snovi, ki jih lahko spustijo v zrak nesorazmerno večja, kot to velja za klasične sežigalnice odpadkov. Spodnja primerjava kaže mejne vrednosti emisij dušikovih oksidov (NO_x), trdih delcev (PM₁₀), organskih spojin (TOC) in ogljikovega monoksida (CO), kot veljajo za sežigalnice odpadkov in kot so določene za cementarno Salonit Anhovo.

mg/Nm ³	Sežigalnice odpadkov (nacionalne in EU mejne vrednosti)	Salonit Anhovo IPPC dovoljenje (2007)	Salonit Anhovo IPPC dovoljenje (2018)
Prah (PM₁₀)	10	30 (×3)	20 (×2)
NO_x	200	800 (×4)	500 (×2,5)
TOC	10	50 (×5)	50 (×5)
CO	50	Neomejeno	Neomejeno

Vir: Sežiganje odpadkov v cementarnah: primer Salonit Anhovo

Salonit Anhovo je zgolj sosežigalnica odpadkov. Njegova primarna dejavnost je proizvodnja cementa, sežig odpadkov to primarno dejavnost zgolj dopolnjuje, hkrati pa so odpadki, ki se sežigajo dodatni vir energije za proizvodnjo cementa. Kljub temu pa Salonit Anhovo sežge nesorazmerno več odpadkov kot na primer največja slovenska sežigalnica v Celju, ki je namenjena primarno prav sežigu odpadkov. Količina sežiga in pa nižji okoljevarstveni standardi, ki veljajo za Salonit Anhovo, pomenijo tudi nesorazmerno večjo obremenitev za okolje in zdravje lokalnega prebivalstva. Tako je samo v letu 2018 Salonit Anhovo sežgal malo več kot trikrat toliko odpadkov kot sežigalnica v Celju, emisije dušikovih oksidov pa so bile osemindesetkrat višje, emisije organskih spojin skoraj tisočkrat višje, emisije žveplovih oksidov

dvaindvajsetkrat višje in tako naprej. Medtem ko emisij rakotvornega benzena v emisijah sežigalnice v Celju očitno ni bilo zaznanih, je Salonit Anhovo v zrak izpustil kar dobri dve toni in pol. Primerjava vseh emisij je razvidna iz spodnje tabele:

Emisije v zrak v letu 2018 (v kilogramih)		
	Salonit Anhovo	Sežigalnica Celje
količine sežganih oz. sosežganih odpadkov	104.816.153	29.917.200
dušikovi oksidi (NO in NO ₂), izraženi kot NO ₂	1.491.000	25.604
ogljikov monoksid (CO)	993.520	1.261
organske spojine (TOC)	103.384	104
amonijak (NH ₃)	40.907	192
celotni prah	10.823	124
žveplov oksidi (SO ₂ in SO ₃), izraženi kot SO ₂	8.278	363
anorganske spojine klora, če niso navedene v I. nevarnostni skupini, izražene kot HCl	3.304	315
benzen	2.610	
VSOTA Sb, As, Pb, Cr, Co, Cu, Mn, Ni, V, Sn	68	3
živo srebro in njegove spojine, izražene kot Hg	60	
baker in njegove spojine, izražene kot Cu	56	
svinec in njegove spojine, izražene kot Pb	10	

Vir: <https://www.zdravstveniportal.si/zdravo-zivljenje/aktualno/479/sezigalnica-salonit-anhovo>

Nič čudnega ni, da je v danih pogojih Salonit Anhovo eden najhujših industrijskih onesnaževalcev v državi. Samo emisij rakotvornega benzena, ki jih je bilo vseh skupaj v državi med letoma 2013 in 2018 za 45,7 ton, je Salonit Anhovo v zrak izpustil kar 18.7 ton oziroma kar 41 odstotkov.

Ne glede na okoljsko in zdravstveno opustošenje, ki ga je v preteklosti že povzročil Salonit Anhovo, in ne glede na okoljsko in zdravstveno obremenjevanje prebivalcev in prebivalcev, ki ga trenutno izvaja zahvaljujoč ohlapnim okoljevarstvenim standardom za sosežigalnice, pa je Salonit Anhovo v preteklem letu na Agencijo Republike Slovenije za okolje vložil vlogo za povečanje dovoljenih količin proizvodnje klinkerja s 3180 ton na dan na 3500 ton na dan, kot tudi dovoljenje za povečanje obsega sosežiga odpadkov s 109 tisoč ton na leto na 135 tisoč ton na leto. Če bo povečanje odobreno in bodo ostali nespremenjeni tudi vsi okoljevarstveni standardi, ki veljajo za sosežigalnice, to pomeni še nadaljnje onesnaževanje že tako hudo onesnaženega območja in še nadaljnje slabšanje zdravstvenega stanja lokalnega prebivalstva.

Onesnaževanje Salonita Anhovo je že zdavnaj preseglo vse meje sprejemljivega. Nedavna vloga cementarne za povečanje proizvodnje klinkerja in količina sežganih odpadkov pa sta sodu končno izbila dno. Zdravniki iz vse Slovenije so 20. januarja začeli s podpisovanjem odprtega pisma Ministrstvu za okolje in prostor. Gre za do sedaj ne viden združen nastop vseh zdravnikov v državi proti nadaljnjemu onesnaževanju in zastrupljanju prebivalcev neke regije s strani upravljavca enega samega industrijskega obrata. V pismu zdravniki ostro obsojajo vse hujše onesnaževanje prebivalcev in prebivalcev srednje Soške doline s strani cementarne Salonit Anhovo in pozivajo ministrstvo k ukrepanju.

Cementarna Salonit Anhovo je bila po odcepitvi Slovenije od Jugoslavije privatizirana. Trenutno je v zasebni lasti italijanskih in avstrijskih lastnikov. Iz teh dveh držav lastniki v Slovenijo uvozijo večino odpadkov, ki se sežigajo v pečeh cementarne. Nasprotno pa se v italijanske cementarne izvozi velik del klinkerja, vendar jim zato ni potrebno izkoriščati lastnih mineralnih surovin in onesnaževati okolja s proizvodnjo klinkerja v

rotacijskih pečeh, kot se to počne v Anhovem. Proizvodnji klinkerja, ki je zaradi emisij škodljivih snovi v okolje tudi brez sosežiga odpadkov najbolj obremenjujoč del proizvodnje cementa, se izognejo in klinker le zmeljejo v končni produkt cement. Gre za tipičen primer eksternalizacije proizvodnih stroškov umazane industrije na lokalno skupnost in državo. Kapital iz tako imenovanih »razvitih« držav svetovnega centra svojo umazano proizvodnjo seli v periferne države s poceni delovno silo in nizkimi okoljevarstvenimi standardi, ali pa enakimi okoljevarstvenimi standardi a brez ustreznega nadzora in njihovega uveljavljanja s strani državnih organov. S tem poleg neposrednega izkoriščanja delavcev izkorišča celotno družbo te države, ki nosi stroške zdravstvene oskrbe prizadetega prebivalstva in okoljske sanacije, medtem ko se dobički stekajo v zasebne žepe lastnikov v tujini.

V Poslanski skupini Levica menimo, da je kakršenkoli nadaljnji sosežig odpadkov v cementarni Salonit Anhovo, ali katerikoli drugi sosežigalnici, pod pogoji, ki niso enaki pogojem pod katerimi poteka sežig v sežigalnicah odpadkov, nesprejemljiv. Prav tako menimo, da je nesprejemljivo, da že tako zdravstveno obremenjeno prebivalstvo srednje Soške doline trpi še nadaljnje povečevanje obsega umazane proizvodnje klinkerja za italijanske cementarne in s tem povezano povečanje sosežiga odpadkov v cementarni Salonit Anhovo. Zato predlagamo, da Odbor za zdravstvo ter Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor o tem opravita razpravo in sprejmeta naslednje sklepe:

- 1. Odbor za zdravstvo ter Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor pozivata Agencijo Republike Slovenije za okolje, da ne odobri povečanja proizvodnje klinkerja in obsega sosežiga odpadkov v cementarni Salonit Anhovo.**
- 2. Odbor za zdravstvo ter Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor pozivata Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in prostor, da nemudoma opravi izredni nadzor nad izpolnjevanjem pogoja uporabe najboljših razpoložljivih tehnologij v cementarni Salonit Anhovo.**
- 3. Odbor za zdravstvo ter Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor pozivata Vlado Republike Slovenije, da v roku enega meseca izenači dovoljene izpuste škodljivih snovi sosežigalnic odpadkov s trenutno dovoljenimi izpusti škodljivih snovi sežigalnic odpadkov.**
- 4. Odbor za zdravstvo ter Odbor za infrastrukturo, okolje in prostor pozivata Vlado Republike Slovenije, da preuči nadaljnje vplive obratovanja cementarne Salonit Anhovo na okolje in zdravstveno stanje prebivalcev srednje Soške doline in da preuči možnosti za omejevanje nadaljnjega sosežiga ali sežiga odpadkov na tem območju.**

Na seji odborov bo v imenu predlagatelja sodeloval poslanec Luka Mesec.

Predlog vabljenih:

- Vlada Republike Slovenije
- Ministrstvo za okolje in prostor
- Simon Zajc, minister za okolje in prostor
- Ministrstvo za zdravstvo
- Aleš Šabeder, minister za zdravstvo
- Agencija Republike Slovenije za okolje
- Lilijana Kozlovič, direktorica Agencije Republike Slovenije za okolje
- Inšpektorat Republike Slovenije za okolje
- dr. Dragan Matič, vršilec dolžnosti glavnega inšpektorja Inšpektorata Republike Slovenije za okolje
- Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa
- dr. Metoda Dodič Fikfak, predstojnica Kliničnega inštituta za medicino dela, prometa in športa

- Nevenka Mlinar, dr. med. spec. spl. med.
- dr. Miran Brvar, vodja centra za zastupitve v UKC
- Varuh človekovih pravic
- EKO Anhovo in dolina Soče, društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo
- Eko krog, Društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo
- Focus, društvo za sonaraven razvoj

dr. Matej T. Vatovec,
vodja poslanske skupine Levica

Priloga:

- Sežiganje odpadkov v cementarnah: primer Salonit Anhovo
- (So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, ampak dobesedno ubija tamkajšnje prebivalstvo – zato apel zdravnikov proti zakonsko dopuščenemu umiranju na obroke

Sežiganje odpadkov v cementarnah: primer Saloniť Anhovo

2015/12/02

Julij 2019

EKO KROG – društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo, Ravenska vas 3, 1410 Zagorje ob Savi
davčna številka: 98997661, matična št.: 1050907000, št. poslovnega računa: 0233 8025 4927 830,
tel.: +386 41 413 855, e-mail: eko.krog@gmail.com, splet: www.ekokrog.org, FB/Twitter: @ekokrog

Primer cementarne Salonit Anhovo

Sežiganje odpadkov v cementarnah je razširjena praksa, a kakšne posledice ima na zdravje prebivalcev in okolje?

Cementarna Salonit Anhovo sosežiga odpadke v zahodni Sloveniji. Ta primer kaže, kako škodljive emisije sosežiga odpadkov vplivajo na že sicer močno obremenjeno skupnost. Z izpusti škodljivih in nevarnih snovi v ozračje ter preseganjem mejnih vrednosti emisij, kot jih postavljata nacionalna in evropska zakonodaja, je cementarna onesnaževala območje ter ogrožala zdravje prebivalcev.

Okoljevarstvena skupina EKO KROG predstavlja primer ter oblikuje predloge za večjo transparentnost ter boljše zakonodajno urejanje sosežiganja odpadkov z namenom, da prebivalci, ki živijo v bližini cementarne, lažje zadihajo.

Azbestno – cementna preteklost in novi izzivi

Spodnja Soška dolina v zahodni Sloveniji je zaradi pretekle proizvodnje azbesta, ki se je pričela leta 1921 in končala 1996,ⁱ glede javnega zdravja eno najbolj prikrajšanih območij Slovenije. Leta 1976 so v okviru istega industrijskega območja Anhovega zgradili novo cementarno, ki jo danes poznamo kot Salonit Anhovo.

Azbest povzroča številne bolezni, vključno z mezoteliomom in pljučnim rakom. Največji problem izpostavljenosti azbestu v Sloveniji predstavlja tovarna v Anhovem.ⁱⁱ Lokalne ambulate beležijo 122 krat več primerov mezotelioma v primerjavi s slovenskim povprečjem.ⁱⁱⁱ Leta 2006 je pričel veljati azbestni zakon,^{iv} ki obolelim zaposlenim zagotavlja nadomestila. Država pokriva 60 odstotkov nadomestila, podjetje pa 40 odstotkov. Zaradi dolge latentne dobe se bo največ obolelih za smrtonosno azbestozo pojavilo leta 2020. Na pravilnik o poklicnih boleznih pa v Sloveniji čakamo že od leta 1991.^v

Lokalna skupnost se zdaj sooča z drugo vrsto nevarnosti. Cementarna Salonit Anhovo se nahaja v občini Kanal ob Soči (populacija ~6.000), v naselju Deskle (populacija ~1.600). Večinski lastnik cementarne je avstrijski Intercement, lastništvo pa dopolnjujejo še drugi delničarji, kot je na primer italijansko podjetje Buzzi Unicem S.P.A.

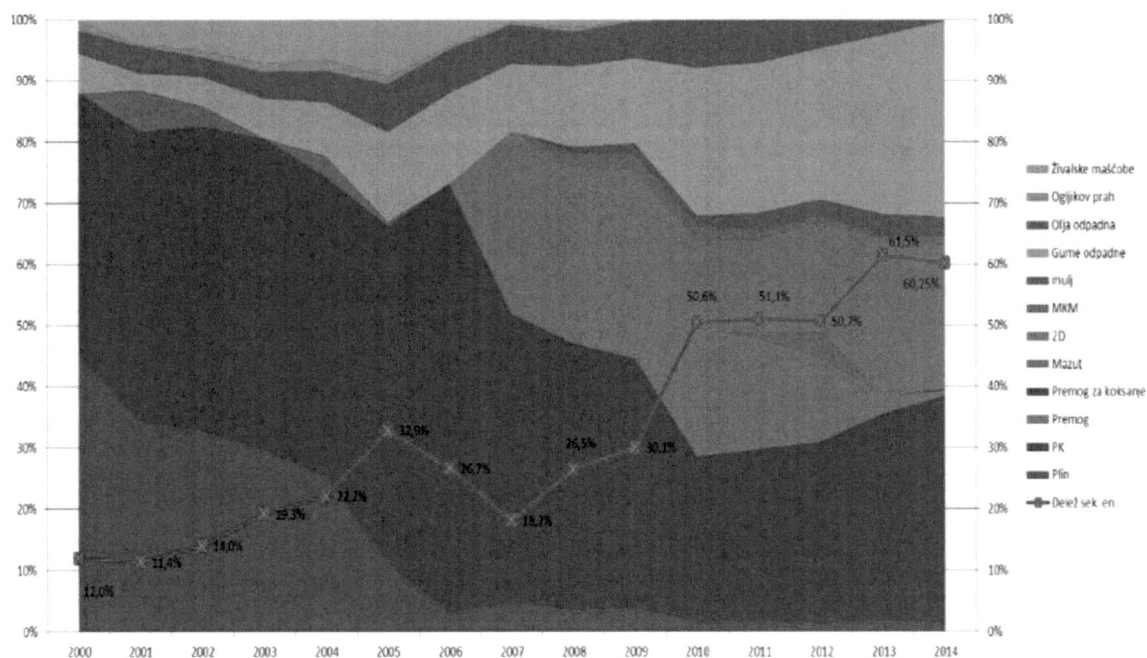
Leta 2007 je podjetje Salonit Anhovo prejelo IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control) okoljevarstveno dovoljenje za sosežig odpadkov, v okviru drugih dovoljenj pa je odpadke sosežigalo že vsaj zadnjih 30 let. Podatki Agencije RS za okolje (ARSO) kažejo visoko rast emisij strupenih snovi v letih med 2007 in 2012.

Skok sežiga sekundarnih goriv in nevarnih emisij

Cementarna Salonit Anhovo ima dovoljenje za sosežig 89 različnih vrst odpadkov, vključno z nevarnimi (hidravlična olja, olja za izolacijo in prenos toplote, kalužna olja, itd.). Uporaba odpadkov kot alternativo gorivo je strmo narasla in v letu 2014 dosegla 60 odstotkov, ostalih 40 odstotkov predstavlja petrolkoks. Petrolkoks je stranski produkt naftne industrije (ostanek rafinerije nafte) in je eno najbolj umazanih fosilnih goriv.^{vi}

Leta 2007 je Salonit Anhovo pridobil IPPC okoljevarstveno dovoljenje za sosežig odpadkov, ki je bilo dopolnjeno v letih 2013, 2014, 2018 in 2019.^{vii} Cementarna ima dovoljenje za sežig 108.960 ton odpadkov letno, vključno s 15.560 tonami nevarnih odpadkov (ali v povprečju skoraj 300 ton odpadkov dnevno). Cementarna dnevno proizvede 3.180 ton klinkerja in ima dovoljenje za zamenjavo drugih goriv z odpadki do 100 odstotkov.^{viii}

Slika 1: Vrste in deleži goriv v Salonitu Anhovo (vir: Salonit Anhovo)

(Legenda od zgoraj navzdol: živalske maščobe; ogljikov prah; odpadna olja; odpadne gume; mulji; kostna moka; 2D (RDF); mazut; premog za koksanje; premog; petrolkoks; plin; delež sekundarnih goriv)

Podatki ARSO kažejo skok količin emisij nevarnih snovi v letih med 2007 in 2012.^{ix}

Tabela 1: Emisije Salonita Anhovo 2007-2012 (vir: ARSO)

Onesnaževalo	Uradni podatki o emisijah (2007)	Uradni podatki o emisijah (2012)
Benzen	1,5 t	2,88 t (+ 92 %)
Amonijak (NH₃)	20 t	55,5 t (+ 178 %)
Živo srebro (Hg) in spojine	9 kg	51,7 kg (+ 474 %)
Nikelj (Ni)	15 kg	21,4 kg (+ 43 %)

Okoljevarstveno dovoljenje IPPC iz leta 2018 pravi, da Salonit Anhovo v okolje lahko letno spusti kar 217 kg živega srebra in njegovih spojin (dovoljeno 31 g/h in predpostavki obratovanja 7000 h/leto).

Emisije NOx: zakonodaja in dovoljenja

Dušikovi oksidi (NOx) večinoma vplivajo na dihalo, kar ob visokih ravneh izpostavljenosti povzroča vnetje dihalnih poti. Dolgotrajna izpostavljenost lahko zmanjša delovanje pljuč, poveča tveganje za težave z dihanjem in poveča odziv na alergene.^x

Podobno kot evropska, tudi nacionalna zakonodaja dovoljuje višje mejne vrednosti emisij snovi v zrak za cementarne, kot za sežigalnice odpadkov. Omogočanje višjih mejnih vrednosti za sosežig pa prebivalce ob cementarnah postavlja v slabši položaj glede varovanja njihovega zdravja in okolja.

Tabela 2: Primerjava nacionalne in EU zakonodaje glede mejnih vrednosti emisij za sežigalnice z vrednostmi v okoljevarstvenem dovoljenju Salonita Anhovo (2007 in 2018)

mg/Nm ³	Sežigalnice odpadkov (nacionalne in EU mejne vrednosti)	Salonit Anhovo IPPC dovoljenje (2007)	Salonit Anhovo IPPC dovoljenje (2018)
Prah (PM₁₀)	10	30 (×3)	20 (×2)
NOx	200	800 (×4)	500 (×2,5)
TOC	10	50 (×5)	50 (×5)
CO	50	Neomejeno	Neomejeno

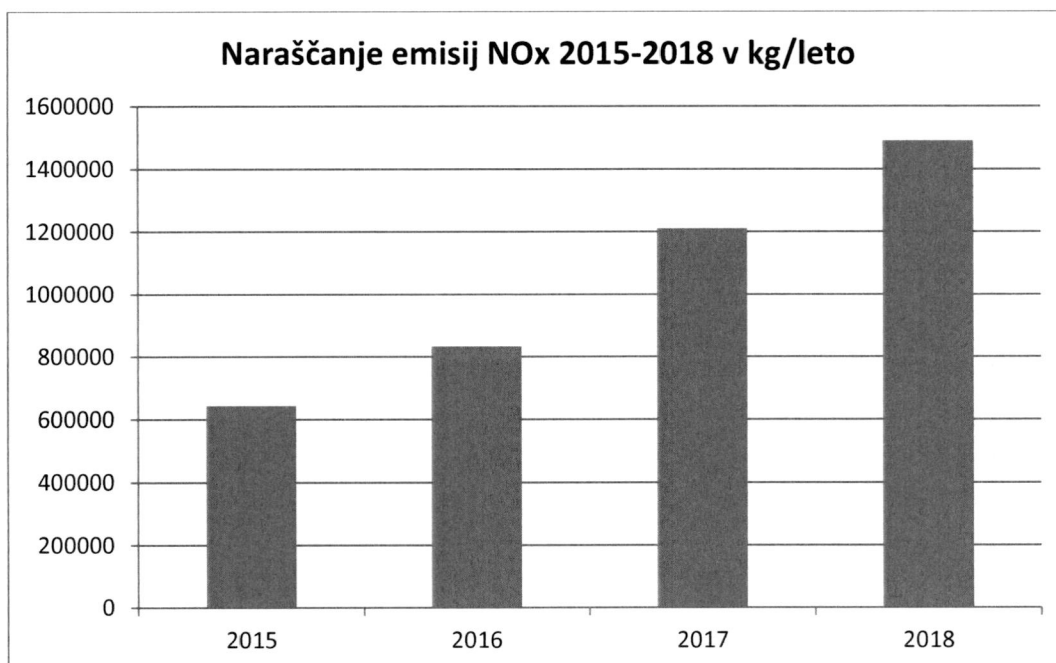
Še več, IPPC dovoljenje Salonitu Anhovo določa zgolj *relativne mejne vrednosti emisij*, izražene kot mg/Nm³. *Absolutne mejne vrednosti emisij* pa so odvisne od maksimalnega pretoka odpadnih dimnih plinov skozi njihov dimnik. Največji masni pretok za NOx, ki je dovoljen po okoljevarstvenem dovoljenju Salonita Anhovo je 310 kg/h (= maksimalni pretok dimnih plinov 620000 m³/h × mejna koncentracija 500 mg/Nm³). Mogoče se 310 kg/h ne zdi veliko, a če se vrednost pomnoži s teoretičnimi 7000 urami delovanja cementarne na leto, postanejo količine emisij ogromne.

Z uporabo enake metode izračuna kot zgoraj, so v Tabeli 3 predstavljene maksimalno dovoljene količine emisij NOx za tri različne scenarije: (i) teoretični primer, če bi Salonitu Anhovo dovolili emisije, enake kot sežigalnicam, (ii) primer za dovoljenje Salonitu Anhovo iz leta 2007 z dovoljenimi 800 mg/Nm³ in (iii) primer za dovoljenje Salonitu Anhovo iz leta 2018 z dovoljenimi 500 mg/Nm³.

Tabela 3: Primerjave absolutnih letnih emisij NOx za tri scenarije (mejna emisijska vrednost v mg/Nm³ × maksimalni pretok odpadnih plinov 620000 m³/h × 7000 ur delovanja)

NOx	Sežigalnica odpadkov (nacionalne in EU mejne vrednosti)	Salonit Anhovo IPPC dovoljenje (2007)	Salonit Anhovo IPPC dovoljenje (2018)
mg/Nm³	200	800	500
kg/h	124	496	310
kg/dan	2.976	11.904	7.440
kg/leto	868.000	3.472.000	2.170.000

Za leto 2017 je Salonit Anhovo poročal o 1.211 tonah letnih emisij NOx v ozračje, kar je precej pod mejnimi vrednostmi emisij, ki jih dovoljuje okoljevarstveno dovoljenje. Po drugi strani pa za 40 % presega scenarij, po katerem bi imela cementarna dovoljene enake emisije NOx kot sežigalnice odpadkov.

Slika 2: Naraščanje emisij NOx iz letnih poročil Salonita Anhovo 2015-2018 v kg/leto^{xi}

Usklajevanje zakonodaje po polžje

Leta 2016 so bile sprejete spremembe Uredbe o sežigalnicah in napravah za sosežig odpadkov,^{xii} ki je cementarnam znižala dovoljene mejne vrednosti emisij NOx na 500 mg/Nm³. Ob enem je uredba od Ministrstva za okolje in prostor zahtevala harmonizacijo IPPC dovoljenj v roku šestih mesecev od datuma, ko je uredba stopila v veljavo. Nadalje bi morale cementarne v šestih mesecih temu ustrezno prilagoditi svoje naprave. Uredba je pričela veljati 20. februarja 2016. Rok za prilagoditev naprav v Salonitu Anhovo tako, da bi ustrezale novim mejnim vrednostim za emisije NOx, je torej potekel 20. februarja 2017.

Tabeli 4 in 5 sta prepis podatkov s spletne strani Salonita Anhovo in razvidno je, da so bile 24-urne povprečne koncentracije emisij NOx še vedno nad 500 mg/Nm³, podjetje pa je navajalo, da so dovoljene emisije NOx znašale 800 mg/Nm³.

Tabela 4: 24-urne povprečne koncentracije emisij (mg/Nm³) za Salonit Anhovo na dan 21. marec 2017 (Vir: spletna stran Salonit Anhovo, osveženo: 21. marca 2017 ob 08:59)

(mg/Nm ³)	24-urno povprečje	Mejne vrednosti emisij (IPPC dovoljenje Salonit Anhovo)
TOC	24,3	50
Prah (PM ₁₀)	3,0	30
SO ₂	31,3	50
NOx	627	800
CO	308	N/A

Tabela 5: Primeri 24-urnih povprečnih koncentracij emisij mg/Nm^3 za Salonit Anhovo (Vir: spletna stran Salonit Anhovo, 23. september 2017 in 29. december 2017)

mg/Nm^3	23. september 2017	29. december 2017
TOC	22,1	23,3
Prah (PM_{10})	2,7	2,6
SO_2	0,1	5,1
NO_x	730	712
CO	256	247

Šele julija 2018 – torej 16 mesecev po roku, ki ga je določila nacionalna zakonodaja – je Agencija RS za okolje uskladila IPPC dovoljenje za Salonit Anhovo in znižala mejne vrednosti emisij NO_x na 500 mg/Nm^3 .

V spremenjenem dovoljenju (23. julij 2018) ARSO pravi: »Naslovni organ je ugotovil, da je nujno zaradi dejanskega občasnega preseganja emisije dušikovih oksidov (NO_x) v okoljevarstvenem dovoljenju določiti zahtevo iz BAT 19 Zaključkov o BAT po vgradnji SNCR tehnike za zmanjševanje emisije dušikovih oksidov (NO_x), in obveznost zagotavljanja trajnega monitoringa emisije (NH_3) ter mejno vrednost za emisijo amonijaka (NH_3) iz izpusta CS1 peči za žganje klinkerja na podlagi BAT 20 Zaključkov o BAT.« V istem dokumentu je navedeno, da bo Salonit Anhovo lahko namestil SNCR napravo do konca septembra 2018, in zagotovil trajni monitoring NH_3 do konca leta 2018. Po navedbah Inšpektorata RS za okolje in prostor je Salonit Anhovo »končal z montažo SNCR tehnologije konec avgusta 2018 in izvedel poskusni zagon«, kar je 18 mesecev po zakonskem roku. Na naše vprašanje ARSO o tem, kdaj je bila SNCR naprava predana v uporabo, pa do julija 2019 še nismo prejeli odgovora.

Omeniti velja, da Salonit Anhovo občasno presega dovoljene mejne vrednosti tudi za druga onesnaževala, zgled je v spodnji tabeli.

Tabela 6: 24-urne povprečne koncentracije emisij (mg/Nm^3) za Salonit Anhovo za dan 10. januar 2018 s preseganjem dovoljenih mejnih vrednosti emisij TOC (Vir: spletna stran Salonit Anhovo, osveženo: 10. januarja 2018 ob 15:30)

mg/Nm^3	24-urno povprečje	Mejne vrednosti emisij (IPPC dovoljenje Salonit Anhovo)
TOC	60,9	50
Prah (PM_{10})	2,2	30
SO_2	0,4	50
NO_x	502	800
CO	485	N/A

Emisije, merjene v okviru trajnega monitoringa, so objavljene na spletnih straneh Salonita Anhovo le kot 24-urno povprečje, ki zakrije posamezna višja občasna preseganja.

Breme za lokalne prebivalce

Za lokalne prebivalce je usklajevanje zakonodaje veliko več kot le administrativna formalnost. Območje je že močno obremenjeno zaradi bolezni, povezanih z azbestom, kot sta mezoteliom in rak. Vsa zdravstvena priporočila pravijo, da bi se morali bolniki z azbestozo izogibati vsakemu nadaljnjemu obremenjevanju pljuč ter živeti v čistem in zdravem okolju. Kljub temu so lokalni prebivalci zdaj izpostavljeni novim okoljskim in zdravstvenim vplivom, ki so posledica sosežiganja velikih količin odpadkov v cementarni. Salonit Anhovo se težko predstavlja kot moderna in okoljsko odgovorna cementarna, če v okolje spušča količine onesnaževal, ki presegajo zakonodajo. Da država in njene institucije to dovoljujejo, je zelo zaskrbljujoče.

„Država ne bi več smela dovoliti dejavnosti, ki bi lahko ogrožale zdravje v Posočju. Mejne vrednosti onesnaževal so zgolj politični konsenz. Nobena ni določena za to, da boste zdravi,“ pravi dr. Metoda Dodič-Fikfak.

V svoji doktorski disertaciji je dr. Tanja Ljubič Mlakar raziskovala živo srebro v proizvodnji cementnega klinkerja in nadzor emisij ter izvedla več meritev kakovosti zraka v bližini cementarne v letih 2005 in 2006: »Izmerjene masne koncentracije elementarnega živega srebra v zraku v okolici cementarne so bile v relativno širokem območju ($1 - 103 \text{ ng/m}^3$), vendar so bile večinoma pod 10 ng/m^3 . Edina izjema je bila meritev v Morskem maju 2005, ki je v povprečju znašala okrog 80 ng/m^3 , kar je bilo znatno višje. V času meritve je veter pihal v smeri SSW direktno iz smeri glavnega izpusta, visokega 75 m. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da se je takrat pokazal vpliv emisije iz cementarne. Pri drugih meritvah je bilo živo srebro bolj enakomerno porazdeljeno okrog cementarne.«^{xiii} Za primerjavo: ARSO je izvajal meritve plinastega živega srebra v zunanjem zraku na merilni postaji Iskrba pri Kočevski Reki v letih 2014 in 2016. Najvišje vrednost $1,7 \text{ ng/m}^3$ je bila izmerjena maja 2014. Postaja je postavljena na merilnem mestu, kjer ni vpliva industrije.

Leta 2015 je Kmetijski inštitut Slovenije opravil analizo tal in vrtnin na dveh mestih na območju Občine Kanal ob Soči.^{xiv} Namen raziskave je bil ugotoviti stopnjo onesnaženosti tal s težkimi kovinami na

območju, kjer je občina želela zgraditi namakalni sistem. Oceniti so želeli primerne pogoje za pridelavo varnih vrtnin, sadja in poljščin glede na to, da v bližini deluje Salonit Anhovo.

Zakonodaja opredeljuje stopnjo onesnaženosti tal s težkimi kovinami s tremi stopnjami: mejna vrednost, opozorilna vrednost in kritična vrednost. Pri mejni vrednosti so vplivi na zdravje človeka in okolje še sprejemljivi. Opozorilna vrednost pri določenih vrstah rabe tal pomeni verjetnost škodljivih učinkov na zdravje človeka ali okolje. Zaradi škodljivih učinkov na človeka ali okolje pri kritični vrednosti onesnaženosti tal pa ta niso primerna za pridelavo rastlin, namenjenih prehrani ljudi ali živali ter za zadrževanje ali filtriranje vode.

Vsebnost niklja v obeh talnih vzorcih (78,9 mg/kg s.s. in 79,7 mg/kg s.s.) je presegla opozorilno vrednost nacionalne zakonodaje (70 mg/kg s.s.). Za določene rabe tal obstaja verjetnost škodljivih vplivov na zdravje človeka in okolje.

Vzorci korenja, ki raste na eni od lokacij, so se približali mejni vrednosti (0,1 mg/kg sv.s.) za kadmij (0,087 mg/kg sv.s.). Pri upoštevanju merilne negotovosti (+/- 20 % relativno) in načela previdnosti, se takšno korenje ne sme dati v promet.

Visoke ravni onesnaženja, vključno s hrupom in smradom, vplivajo na kakovost življenja lokalnih prebivalcev. Onesnažena tla vplivajo na pridelavo sadja in zelenjave. V družbeno ekonomskem smislu se prebivalci soočajo z razvrstitvijo njihovih nepremičnin ter visoko stopnjo izseljevanja.^{xv}

Transparentnost

Leta 2001 je Občina Kanal ob Soči izvedla posvetovalni referendum glede sosežiga odpadkov v Salonitu Anhovo. Prebivalci so z veliko večino (78 odstotkov) glasovali proti sosežiganju odpadkov.

V presoji vplivov na okolje (PVO), ki ga je naročil Salonit Anhovo kot del vloge za IPPC okoljevarstveno dovoljenje, je vplivno območje podjetja zamejeno z ograjo okrog območja tovarne. Nacionalna zakonodaja omogoča industriji, da zameji vplivno območje v PVO tako, da iz postopka pridobivanja dovoljenj izključi vse stranske udeležence. V postopku javnega posvetovanja je lokalno društvo Eko Anhovo neuspešno skušalo vložiti več pritožb.

Transparentnost cementarn ureja zakonodaja, ki določa parametre in pogoje trajnega in občasnih monitoringov. Pridobljene rezultate potem obdela in pošlje Agenciji RS za okolje. Transparentnost delovanja cementarn je bistveno orodje vzpostavljanja zaupanja lokalnih prebivalcev v tovrstne naprave. Še posebej, če imajo pretekle izkušnje z uničujočimi posledicami za njihovo zdravje. Seveda pa se transparentnosti ne gradi samo na deklarativni ravni politik podjetja. Zaupanje zahteva nenehen dostop javnosti do vseh podatkov monitoringov glede vpliva na človekovo zdravje in okolje ter posvetovanja z lokalnimi prebivalci, kadar ti jasno izrazijo svojo zaskrbljenost.

Salonit Anhovo objavlja informativne 24-urne povprečne koncentracije parametrov trajnega monitoringa: PM₁₀, NO_x, TOC, SO₂, CO in od konca 2018 še NH₃. V okviru trajnega monitoringa se meri tudi masni pretok plinov, na spletni strani pa ta podatek ni objavljen, čeprav je bistven za izračun količin emisij onesnaževal v kg/h. Mesečna poročila trajnega monitoringa so na spletni strani podjetja objavljena z zamudo nekaj mesecev. Dostop do spletne strani julija 2019 je pokazal zadnja objavljena poročila za november 2018.

Na isti strani podjetje objavlja mesečna poročila kakovosti zunanega zraka. Ta poročila so enako objavljena z nekaj mesečno zamudo. Kakovost zunanega zraka merita dve merilni mesti. Poročila vključujejo zgolj meritve PM₁₀ delcev, prikazane kot povprečne mesečne koncentracije v µg/m³ brez

meteoroloških podatkov kot so temperatura zraka, vlaga, hitrost vetra. Obe merilni mesti sta v lasti Salonita Anhovo, kar pomeni, da podjetje pravzaprav nadzira samo sebe.

Zaključki in priporočila

Društvo EKO KROG predlaga priporočila za večjo transparentnost velikih onesnaževalcev, kot so cementarne, ter priporočila za izboljšanje nacionalne in evropske zakonodaje z namenom večje zaščite človekovega zdravja in okolja.

V manj kot desetletju je Salonit Anhovo občutno povečal delež odpadkov kot alternativnih goriv in prejel dovoljenje za rast tega deleža do 100 odstotkov. Leta 2019 je ARSO izdala dovoljenje za občutno večje izkoriščanja laporja in apnenca v lokalnem kamnolomu. To nakazuje rast proizvodnje klinkerja in s tem sosežiganja odpadkov v prihodnje.

Nacionalna in evropska zakonodaja cementarnam, ki sosežigajo odpadke, dovoljujeta višje mejne vrednosti emisij v primerjavi s sežigalnicami odpadkov. To je z zornega kota varstva okolja in javnega zdravja nesmiselno, saj vplivi nevarnih snovi, smrad, hrup in emisije prahu v nobenem primeru niso odvisni od vira onesnaževanja. Dovoljene višje vrednosti emisij za cementarne postavljajo lokalne prebivalce ob teh napravah v položaj drugorazrednih državljanov glede zaščite njihovega zdravja in okolja.

Priporočilo 1: Cementarne, ki sosežigajo odpadke, bi morale spoštovati enake skupne emisijske mejne vrednosti kot sežigalnice odpadkov.

Cementarna Salonit Anhovo sosežiga odpadke že vsaj 30 let. Prvo IPPC dovoljenje je prejela leta 2007 in v letih 2013, 2014, 2018 in 2019 še dopolnitve. Presoja vplivov na okolje je vplivno območje zamejila na ograjo podjetja in s tem iz postopkov izdaje dovoljenj izključila vse stranske udeležence. Nacionalna zakonodaja dovoljuje onesnaževalcem, da sami izberejo akreditirane inštitucije za izvedbo presoj vplivov na okolje ter monitoringov. Glede na to, da te storitve plača onesnaževalec, obstaja velika verjetnost, da so ocene vplivov oblikovane v prid naročnika.

Priporočilo 2: Pred leti so okoljske nevladne organizacije predlagale spremembe postopka PVO tako, da podjetje, ki potrebuje presojo vplivov, plača državno takso. Ena od državnih institucij nato neodvisno izbere akreditiranega izvajalca. Enako bi potekal postopek izbire izvajalca monitoringov. Čeprav je ARSO podprla takšno spremembo, se do danes zakonodaja ni spremenila.

Transparentno delovanje podjetja gradi zaupanje lokalnih prebivalcev in državne institucije bi morale njim posvečati večjo pozornost. Nesprejemljivo je, da te institucije z veliko zamudo usklajujejo zakonodajo in od onesnaževalcev ne zahtevajo prilagajanja znotraj zakonskih rokov.

Slovenija je Aarhuško konvencijo ratificirala leta 2004. Kljub temu manko prenosa in implementacije Aarhuške konvencije vpliva na vse tri njene stebre, še posebej na dostop do okoljskih podatkov. Čeprav Salonit Anhovo dnevno objavlja podatke o povprečnih emisijah trajnega monitoringa na spletni strani, pa ti podatki prikrijejo viške in preseganja, med katerimi se sprosti večina nevarnih snovi.

Priporočilo 3: Uradni podatki o imisijah ter izvorni podatki o emisijah trajnega in občasnih monitoringov bi morali biti dostopni lokalnim skupnostim in civilni družbi. Nerazkrivanje teh podatkov povečuje negotovost glede vplivov na lokalno javno zdravje in okolje.

Pred letom 2016 je ARSO od velikih onesnaževalcev zahtevala, da pridobijo okoljevarstveno dovoljenje vsakih 10 let. Vlada RS je leta 2016 sprejela dve spremembi zakonodaje, s katerima je znižala raven zaščite okolja in omejila sodelovanje javnosti pri sprejemanju odločitev:

- Onesnaževalcu so lahko dovoljene višje vrednosti emisij od tistih, ki jih predpisuje zakonodaja, na podlagi lastne ocene stroškov in koristi.
- IPPC dovoljenje se onesnaževalcu lahko izda za nedoločen čas.^{xvi} Vlada je pojasnila, da je obe spremembi sprejela z namenom odstranjevanja administrativnih ovir.

Priporočilo 4: Varovanja okolja ne bi smeli razumeti kot administrativno oviro industriji. Ko določeno podjetje vpliva na človekovo zdravje in okolje, bi morali imeti vsi deležniki družbe enako možnost sodelovanja v procesu sprejemanja odločitev. IPPC dovoljenja se ne bi smela izdajati za nedoločen čas, podjetjem pa ne bi smeli dovoliti višjih emisij zgolj na podlagi lastne ocene stroškov in koristi brez posvetovanja z drugimi deležniki družbe.

EKO KROG, društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo ima sedež v Zasavju. Gre za eno okoljsko najbolj degradiranih območij Slovenije, ki je dediščina dveh stoletij težke industrije. Leta 2002 je cementarno kupil Lafarge in kot gorivo namesto premoga pričel uporabljati petrolkoks. Leta 2009 je cementarna prejela dovoljenje za sosežig odpadkov. EKO KROG je vstopil v dolgotrajno pravno bitko z multinacionalko in jo leta 2015 tudi dobil. Društvo in njegov predsednik Uroš Macerl sta leta 2017 prejela Goldmanovo okoljsko priznanje za Evropo. EKO KROG je prepričan, da je naša dolžnost braniti naravne vire in s tem prihodnost naših otrok. Zato ustvarjajo okoljsko središče, kjer svoje znanje prenašajo kolegom aktivistom in mladini.

Viri:

ⁱ Klemenitna Jezeršek, Problem azbesta kot nevarnega proizvoda, Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 20002

ⁱⁱ Marko Vudrag, *Problematika azbesta je še vedno nedokončana zgodba*, 2015, <http://www.nijz.si/sl/problematika-azbesta-je-se-vedno-nedokoncana-zgodba>

ⁱⁱⁱ Mlinar Nevenka, MD, *Stanje zdravja v naši občini*, 2017

^{iv} Remedying Consequences of Work with Asbestos Act (Zakon o odpravljanju posledic dela z azbestom) (Ur.L.RS, št. 38/06)

^v Aljoša Pečan, *Azbestoza, nikoli dokončana zgodba: Največ obolelih se bo pojavilo leta 2020!*, 2019, Portal Plus, <https://www.portalplus.si/3220/spomini-na-azbestno-zgodbo/>

^{vi} Oil Change International, *Petroleum Coke: The Coal Hiding in The Tar Sands*, 2013

^{vii} Agencija RS za okolje: <http://okolje.arso.gov.si/ippc/tabela/15/regId/82/page/11>

^{viii} ARSO, Odločba o spremembi okoljevarstvenega dovoljenja Salonit Anhovo, 13.3.2014

^{ix} ARSO: http://okolje.arso.gov.si/onesnazevanje_zraka/devices

^x BMI Icopal, <http://www.icopal-noxite.co.uk/nox-problem/nox-pollution.aspx>

^{xi} Leta 2015-2017: ARSO; leto 2018: Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano: Letno poročilo o trajnih meritvah emisije snovi v zrak na izpustu CS1 iz peči za klinker na lokaciji skale v podjetju SA d.d. za leto 2018

^{xii} Uredba o sežigalnicah in napravah za sosežig odpadkov (Uradni list RS, št. 8/2016)

^{xiii} Mlakar Ljubič, T., 2011, *Živo srebro v proizvodnji cementnega klinkerja in nadzor emisij*, doktorska disertacija; Ljubljana.

^{xiv} Karo Bešter P. and Vrščaj, B., 2015, *Vsebnost težkih kovin v tleh in vrtninah, ki so pridelane na izbranem območju Občine Kanal ob Soči*, Slovenija, Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za kmetijsko ekologijo in naravne vire, Center za tla in okolje, Ljubljana.

^{xv} Statistical Office of Republic Slovenia, <https://www.stat.si/obcine/sl/2016/Municip/Index/61>

^{xvi} Uradni list RS, št. 30/2016: 1264. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu okolja (ZVO-1I), stran 4233.

Brez oglasov in brez prikritega oglaševanja.

Vpišite iskalni niz

Domov

Zdravo življenje

Aktualno

Skrb za čisto okolje

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, ampak dobesedno ubija tamkajšnje prebivalstvo – zato apel zdravnikov proti zakonsko dopuščenemu umiranju na obroke

Avtor: Diana Zajec

Članek

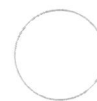
Ljubljana ⌚ 14. januar 2020

Čas branja: 12 min

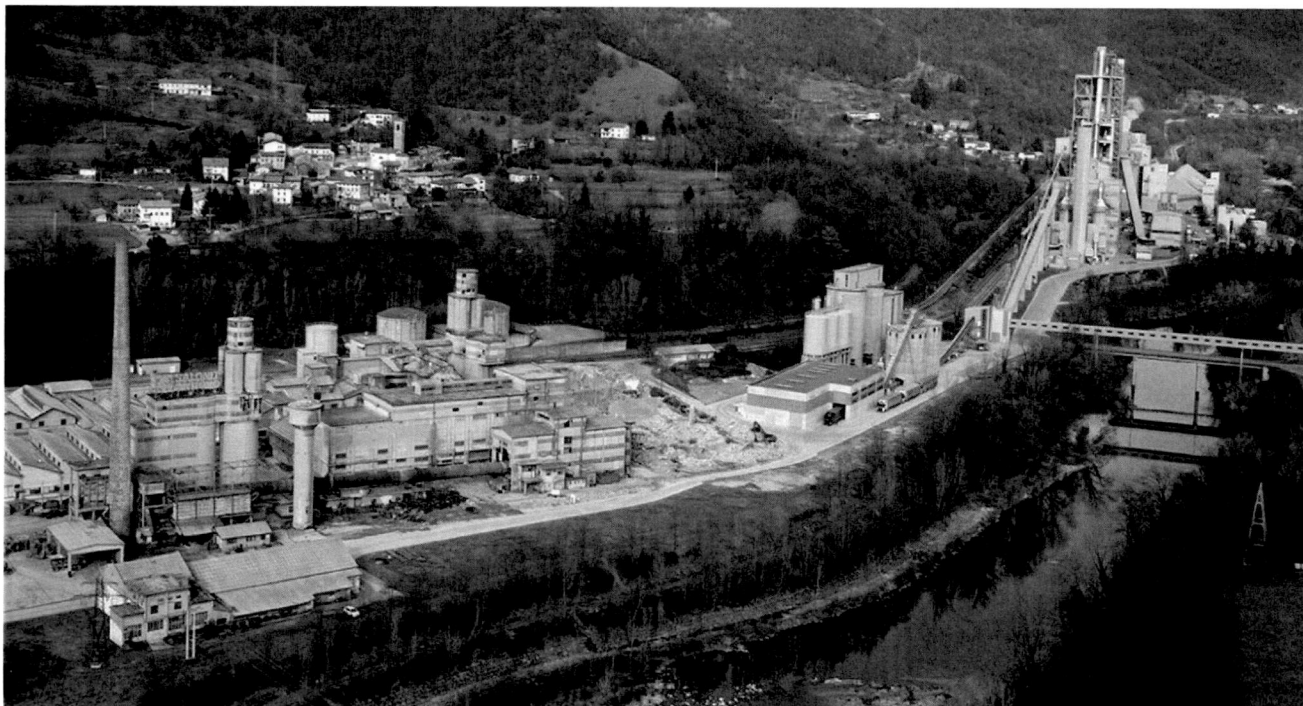

Čeprav je (na splošno gledano) življenje v Sloveniji privilegij, vsaj kar se tiče tega, v kako lepem in raznolikem okolju bivamo, pa je po drugi strani odnos države do okolja in do prebivalstva nevzdržno mačehovski. To potrjuje tudi veljavna zakonodaja, ki z zelo blagimi omejitvami industriji dopušča nedopustno onesnaževanje okolja in uničevanje zdravja. Konkreten primer je Salonit Anhovo, kjer so do leta 1996 proizvajali azbest-cementne izdelke, medtem ko zadnjih 18 let deluje kot cementarna z dovoljenjem za sežiganje

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...
 ali za plevralne plake, dokazano ugasne največ življenj. To potrjujejo tudi v
 nadaljevanju članka objavljeni podatki.

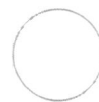

Območje, ki zajema občino Kanal ob Soči pa tudi sosednje občine, je okoljsko prizadeto, degradirano, tamkajšnji prebivalci pa izrazito ogroženi – na tem področju je namreč v vsej Sloveniji največ smrti, ki jih povzroči onesnaženost okolja, za katero je kriv Salonit Anhovo.

Okoljevarstvenikom se zdaj v zahtevi, naj odločevalci to področje začno urejati v skrbi za zdravje, ne za industrijo, pridružujejo tudi zdravniki, ki vedo, da so številna obolenja njihovih pacientov posledica onesnaževanja – zdaj sicer ne več z azbest-cementnimi izdelki, ampak s sežiganjem in sosežiganjem (v pretežni meri uvoženih) odpadkov. Naslovna fotografija: STA; fotografija Soče: iStock

Ker se pri odpravi nedopustnih okoljskih razmer, ki ogrožajo zdravje prebivalstva v bližini cementarne v Anhovem, ni zgodilo kaj dosti – v resnici se ogroženost le še povečuje –, so se za dobro prebivalcev tega dela Posočja zavzeli zdravniki širše goriške regije, ki so se jim soglasno pridružili tudi stanovski kolegi iz vse Slovenije. Zdravniki zdaj v svojem in v imenu pacientov pozivajo odločevalce k bistveno bolj odgovornemu pristopu do okoljske problematike. Slovenska zakonodaja je namreč do izpustov nevarnih, rakotvornih snovi v zrak, milo rečeno, še vedno zelo razumevajoča – čeprav se zdi neverjetno, se namreč trenutno pri republiški agenciji za okolje odvija postopek, v katerem naj bi odločili, ali bi

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

kako nevzdržno je takšno dogajanje in kako hude dolgoročne posledice utegne imeti, v imenu posoških zdravnikov poudarja Mirjam Bizjak Velikonja, sicer tudi predsednica goriškega regijskega odbora zdravniške zbornice: »Medtem ko Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) benzen uvršča med rakotvorne spojine prve nevarnostne skupine, pri katerih ni varne meje izpostavljenosti, pa je slovenska okoljska zakonodaja v uredbi o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja benzen uvrstila v tretjo nevarnostno skupino. V letu 2018 je bilo v Anhovem 2609 kilogramov emisij benzena v zrak, kar predstavlja 40 odstotkov vseh industrijskih emisij benzena v zrak pri nas – če pa bi benzen umestili v prvo nevarnostno skupino, bi bila na letni ravni dovoljena emisija benzena nič več in nič manj kot en kilogram.«

V Anhovem namesto enega kilograma v zrak kar 2,6 tone benzena

Medtem ko Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) benzen uvršča med rakotvorne spojine prve nevarnostne skupine, pri katerih ni varne meje izpostavljenosti, pa je slovenska okoljska zakonodaja v uredbi o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja benzen uvrstila v tretjo nevarnostno skupino.

V letu 2018 je bilo v Anhovem 2609 kilogramov emisij benzena v zrak, kar predstavlja 40 odstotkov vseh industrijskih emisij benzena v zrak pri nas – če pa bi benzen tudi pri nas umestili v prvo nevarnostno skupino, bi bila na letni ravni dovoljena emisija benzena nič več in nič manj kot en kilogram.

Mirjam Bizjak Velikonja,
specialistka splošne medicine,
predsednica goriškega regijskega odbora zdravniške zbornice

Ta nazorna primerjava plastično in konkretno prikaže nevzdržnost odnosa slovenskih odločevalcev pri zakonodajnem dopuščanju emisij škodljivih snovi, ki vplivajo na zdravje in na življenja prebivalcev.

Zdravniki so si edini, da se ne sme ponoviti tragična zgodba z azbestom, ko so odgovorni delaa leta prikrivali ropice. Ker zdravnikom in zobozdravnikom največadnjo
Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

na zadnji seji skupščine zdravniške zbornice so tudi njeni člani potem, ko jim je Bizjak Velikonjeva podrobno predstavila problematiko zbolevanja in umiranja zaradi škodljivega delovanja sežigalnice in sosežigalnice v Anhovem, soglasno pozvali odločevalce k bistveno drugačnemu odločanju glede uvajanja tovrstnih tehnologij in dejavnosti v okolje, pri čemer morajo prednostno upoštevati tveganja, ki nastajajo za zdravje ljudi – tudi zaradi sinergijskega učinkovanja polutantov.

Na zadnji seji skupščine zdravniške zbornice so tudi njeni člani soglasno pozvali odločevalce k prednostnemu upoštevanju tveganj, ki nastajajo za zdravje ljudi – tudi zaradi sinergijskega učinkovanja polutantov.

Območje z dokazano največ smrtni zaradi onesnaženosti okolja

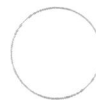
Območje, ki zajema občino Kanal ob Soči pa tudi sosednje občine, je okoljsko prizadeto, degradirano, tamkajšnji prebivalci pa izrazito ogroženi – na tem področju je namreč v vsej Sloveniji največ smrti, ki jih povzroči onesnaženost okolja.

Tako je v 18 letih v Sloveniji pretežni del azbestnih bolezni prizadel prav območje, ki ga dosežejo izpusti iz Salonita. Od skupno 559 primerov azbestoz je kar 500 obolelih s tega območja, prav tako 1773 od skupno 1866 plevralnih plakov, od 189 mezoteliomov jih je kar 128 iz tega dela Slovenije, podobno pa je tudi s pojavnostjo pljučnega raka (65 od skupno 74).

Azbestne bolezni (v letih od 1998 do 2016)

	okolica Salonita Anhovo	Slovenija
azbestoza	500	559
plevralni plaki	1773	1866
mezoteliom	128	189
pljučni rak	65	74
	2466	2688

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

Poklicne bolezni (v letih od 1998 do 2016)

okolica Salonita Anhovo

mezoteliom	128
pljučni rak	65
azbestoza	500
plevralni plak	1773
rak GIT	10
rak grla	1
ostali raki	30
drugi zaposleni s priznano poklicno boleznijo na IK že pred letom 1998	324
	2831

Epidemija mezotelioma

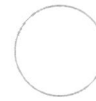
»Epidemija mezotelioma v okolici Anhovega se bo nadaljevala tudi po letu 2020 in ne vemo, kdaj bo dosegla plafon,« opozarja specialistka splošne medicine Mirjam Bizjak Velikonja in ob tem pojasnjuje, da odgovorni pri sklicevanju na obstoječe normative za izpuste škodljivih snovi vedno znova pozabijo povedati, da ti normativi veljajo za zdravo populacijo – ne veljajo pa za otroke in za bolne.

Odgovorni pri sklicevanju na obstoječe normative za izpuste škodljivih snovi vedno znova pozabijo povedati, da ti normativi veljajo za zdravo populacijo – ne veljajo pa za otroke in za bolne.

Mezoteliom

(agresivni tumor s kratkim preživetjem)

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a... ko ima protit preanost prea skrbjo za ljud in okolje

»Zaradi profita s sežiganjem smeti, predvsem iz Italije, uničujejo živelj in okolje v prelepi dolini Soče!« opozarja tudi dr. Sanda Lah Kravanja, specialistka zobne in čeljustne ortopedije iz Bovca, ki utemeljeno pričakuje, da bodo predstavniki odgovornih institucij končno vendarle razumeli sporočilo, ki jim ga poleg okoljevarstvenikov zdaj družno pošiljajo tudi zdravniki.

Zaradi profita s sežiganjem smeti, predvsem iz Italije, uničujejo živelj in okolje v prelepi dolini Soče!

dr. Sanda Lah Kravanja,
specialistka zobne in čeljustne ortopedije, Bovec

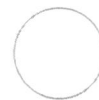
Salonit Anhovo ima okoljevarstveno dovoljenje od leta 2007; sosežig odpadkov je bil dovoljen do 70-odstotnega deleža celotne toplotne moči, od tega 17 vrst nevarnih odpadkov. Po zdaj veljavni ureditvi so, denimo, pri sosežigu odpadkov dovoljene večje emisije škodljivih snovi kot pri sežigu.

»Od leta 2014 ima Salonit dovoljenje za 100-odstotno pridobivanje toplotne moči iz odpadkov, od tega v približno 40 odstotkih z uporabo 17 vrst nevarnih odpadkov,« pojasnjuje Bizjak Velikonjeva, ena od številnih zdravnikov in zobozdravnikov, ki so v javnosti povzdignili glas proti tako nevzdržni ureditvi – in tudi proti tako škodljivemu delovanju, kakršnega potrjuje primerjava med sežigalnico v Anhovem in sežigalnico v Celju.

Emisije v zrak v letu 2018 (v kilogramih)

	Salonit Anhovo	Sežigalnica Celje
količine sežganih oz. sosežganih odpadkov	104.816.153	29.917.200
dušikovi oksidi (NO in NO ₂), izraženi kot NO ₂	1.491.000	25.604

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

žveplovski oksidi (SO_2 in SO_3), izraženi kot SO_2	8.278	363
anorganske spojine klora, če niso navedene v I. nevarnostni skupini, izražene kot HCl	3.304	315
benzen	2.610	
VSOTA Sb, As, Pb, Cr, Co, Cu, Mn, Ni, V, Sn	68	3
živo srebro in njegove spojine, izražene kot Hg	60	
baker in njegove spojine, izražene kot Cu	56	
svinec in njegove spojine, izražene kot Pb	10	

Medtem ko so v Anhovem v letu 2018 v zrak izpustili 993.520 kilogramov ogljikovega monoksida, je tovrstni izpust v celjski sežigalnici znašal 1261 kilogramov; pri organskih spojinah, izraženih kot skupni organski ogljik, je razmerje 103.384 kilogramov (Anhovo) proti 104 kilogramom (Celje); dušikovih oksidov je Salonit izpustil v zrak 1.491.000 kilogramov, celjska sežigalnica pa 25.604 ... V Anhovem je med drugim šlo v zrak in od tam v pljuča zaposlenih in tamkajšnjih prebivalcev še 2610 kilogramov benzena, 60 kilogramov živega srebra in njegovih spojin, 56 kilogramov bakra in njegovih spojin ter deset kilogramov svinca in njegovih spojin, medtem ko v Celju izpustov teh nevarnih onesnažil ni bilo.

Izpusti v okolje – in v pljuča prebivalcev

V Anhovem je v letu 2018 šlo v zrak in od tam v pljuča zaposlenih in tamkajšnjih prebivalcev tudi 2610 kilogramov benzena, 60 kilogramov živega srebra in njegovih spojin, 56 kilogramov bakra in njegovih spojin ter deset kilogramov svinca in njegovih spojin, medtem ko v Celju izpustov teh nevarnih onesnažil ni bilo.

Če pri nevarnem benzenu primerjamo izpuste med Salonitom Anhovo in v javnosti še enim dobro poznanim onesnaževalcem, cementarno Lafarge, je tudi v tem primeru razmerje pravzaprav neverjetno. V Sloveniji je v letih od 2013 do 2018 devet tovarn

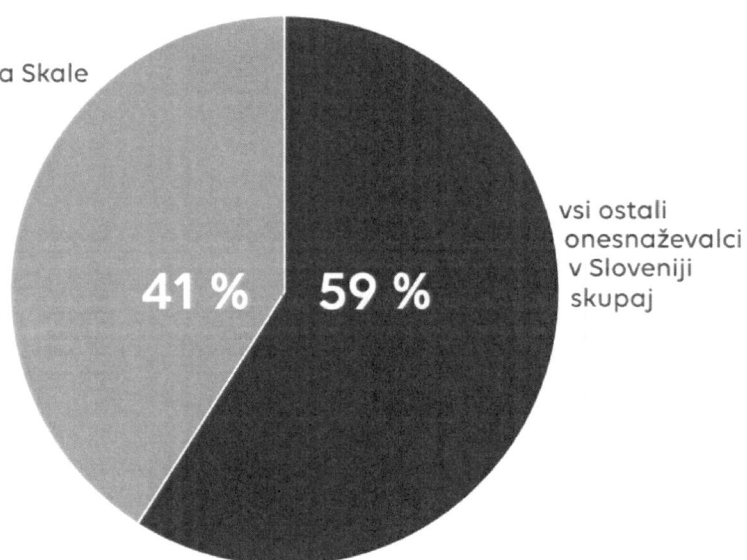
Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

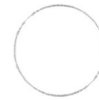

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

onesnaževalec	količina v kg	delež
Salonit Anhovo - Cementarna Skale	18.750	41 %
Talum	4.688	10 %
Livar Črnomelj	4.066	9 %
Livar Ivančna Gorica	3.921	9 %
Lafarge Cement	2.791	6 %
Livarna Gorica	1.633	4 %
Cimos - Tovarna Vuzenica	1.522	3 %
Cimos TAM Ai	1.456	3 %
Livarna Vuzenica	1.388	3 %
drugi	5.581	12 %
	45.796	100 %

Emisije benzene v zrak (v letih od 2013 do 2018)

Salonit Anhovo – Cementarna Skale

 Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

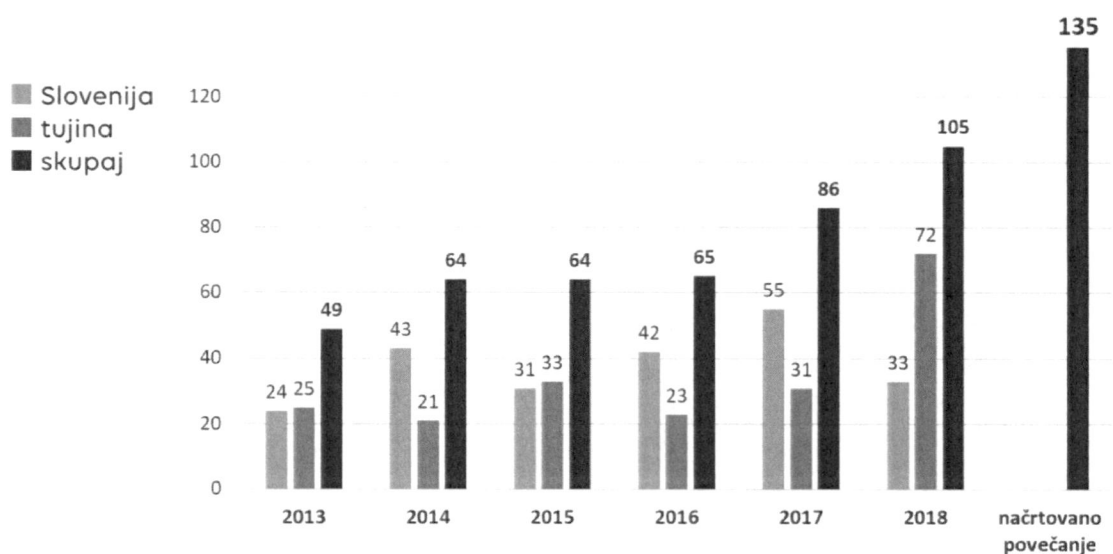
(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

neodvisno od kraja bivanja.

Pri tem zdravniki posebej izpostavljajo sežigalnice in sosežigalnice odpadkov, ki predstavljajo veliko tveganje za zdravje ljudi – in za katere so zdaj določene različne mejne vrednosti, postavljene »po meri« njihovega povzročitelja. Po zdaj veljavni zakonodaji so pri sosežigu odpadkov že zdaj dovoljene večje emisije škodljivih snovi kot pri sežigu, v načrtu pa je še nadaljnje povečanje teh količin, pri čemer velja opozoriti, da ima Salonit že zdaj dovoljen dva- do petkrat večji izpust določenih nevarnih snovi.

Salonit Anhovo | Količine sosežganih odpadkov (v 1000 tonah)

Nevzdržen je način, po katerem veljavna zakonodaja določa mejne vrednosti domnevno še varnih izpustov – izvajanje meritev je namreč prepuščeno kar onesnaževalcem. Ti izberejo »svojega« pooblaščenega izvajalca monitoringa, ki jim pove, kdaj bo izvajal meritve, zato takrat naprave, ki sicer iz dneva v dan v ozračje pošiljajo polutante, med njimi številne rakotvorne snovi, ne delujejo, vsaj ne tako kot ponavadi, so med drugim v razpravi poudarili zdravniki, člani zbornične skupščine. Seveda potem analiza opravljenih meritev pokaže, da je vse v mejah priporočil in zakonodajno opredeljenih določil – okoliško prebivalstvo pa še naprej zboleva za težkimi, usodnimi boleznimi.

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

II izberejo »svojega« pooblaščenega izvajalca monitoringa, ki jim pove, kaj po izvajal meritev, zato takrat naprave, ki sicer iz dneva v dan v ozračje pošiljajo polutante, med njimi številne rakotvorne snovi, stojijo. Seveda potem analiza opravljenih meritev pokaže, da je vse v mejah priporočil in zakonodajno opredeljenih določil – okoliško prebivalstvo pa še naprej zboleva za težkimi, usodnimi boleznimi.

V bližini Salonita je nekaj družin, v katerih so kar po trije sorojenci zboleli in umrli zaradi mezotelioma ali zaradi pljučnega raka. Kot v imenu iniciative zdravnikov z goriškega, članov zdravniškega društva, poudarja zdravnica Nevenka Mlinar, so v njihovi ambulanti splošne medicine v Desklah le še redki, ki jim država ni priznala poklicne bolezni zaradi azbesta, veliko pa je tudi rakavih obolenj, med katerimi je najpogostejši mezoteliom.

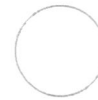
»Specifičnega zdravljenja za azbestne bolezni ne poznamo. Obolelim svetujemo zdrav način življenja, opustitev kajenja, cepljenje in bivanje v čistem okolju. Tukaj pa se zaplete,« kajti tudi po besedah Mlinarjeve je dokazano, da se pri sežiganju in sosežiganju odpadkov v ozračje sproščajo nevarne snovi, ki izrazito škodijo zdravju ljudi – to so PM10, PM2,5, ultrafini delci, dušikovi oksidi, žveplov dioksid, klorovodikova in fluorovodikova kislina, dioksini, furani, policiklični aromatski ogljikovodiki (PAH), težke kovine in radioaktivni izotopi.

Začaran krog pri azbestnih boleznih

»Specifičnega zdravljenja za azbestne bolezni ne poznamo. Obolelim svetujemo zdrav način življenja, opustitev kajenja, cepljenje in bivanje v čistem okolju. Tukaj pa se zaplete, kajti pri sežiganju in sosežiganju odpadkov v ozračje se dokazano sproščajo nevarne snovi, ki izrazito škodijo zdravju ljudi – to so PM10, PM2,5, ultrafini delci, dušikovi oksidi, žveplov dioksid, klorovodikova in fluorovodikova kislina, dioksini, furani, policiklični aromatski ogljikovodiki (PAH), težke kovine in radioaktivni izotopi.

Nevenka Mlinar,
specialistka splošne medicine,

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

zaravniskega društva ter Center za klinično toksikologijo in farmakologijo ljubljanskega UKC – posvetili prav predstavitvi vplivov sežiganja in sosežiganja odpadkov na okolje in zdravje. Strokovnjaki, ki proučujejo posledice tovrstnega škodljivega početja, so si edini, da preprosto ni dovolj podatkov, na podlagi katerih bi kdorkoli lahko trdil, da je katerakoli sežigalnica varna, »zato je lokalno prebivalstvo upravičeno zaskrbljeno«.

Samo v letu 2018 naj bi Salonit izpustil v zrak 102,7 tone organskih spojin TOC (polciklični aromatski ogljikovodiki, benzen, toksin, furani ...), 973 ton ogljikovega monoksida, 7,5 tone žveplovega dioksida, 1491 ton dušikovih oksidov in 6,6 tone prahu. Ker gre za ogromne količine snovi, ki bodo vplivale na zdravje ljudi, zdravniki odločno zahtevajo drugačen pristop, drugačne uredbe in bistveno drugačno, zdravju prijaznejšo zakonodajo, ki ne bo več dovoljevala takšnega ogrožanja zdravja.

Samo v letu 2018 naj bi Salonit izpustil v zrak 102,7 tone organskih spojin TOC (polciklični aromatski ogljikovodiki, benzen, toksin, furani ...), 973 ton ogljikovega monoksida, 7,5 tone žveplovega dioksida, 1491 ton dušikovih oksidov in 6,6 tone prahu.

Ker gre za ogromne količine snovi, ki bodo vplivale na zdravje ljudi, zdravniki odločno zahtevajo drugačen pristop, drugačne uredbe in bistveno drugačno, zdravju prijaznejšo zakonodajo, ki ne bo več dovoljevala takšnega ogrožanja zdravja.

Poziv zdravnikov širše goriške regije in skupščine zdravniške zbornice, naslovljen na državne organe, ki odločajo o posegih v okolje, ima na svoji spletni strani objavljeno tudi društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo Eko Anhovo in dolina Soče. To si – tako kot, denimo, društvo Eko krog – prizadeva za odpravo okolju in zdravju škodljivih praks in zakonodajnih določb, ki so bolj prilagojene interesom profita kot skrbi za zdravje slovenstva.

Društvo za naravovarstvo in okoljevarstvo EKO Anhovo in dolina Soče si – tako kot, denimo, društvo Eko krog – prizadeva za odpravo okolju in zdravju škodljivih

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

Ob tem se velja spomniti tudi na lani pogoreli Fragmat v Podskrajniku, kjer so meritve prav tako pokazale, da škodljive in kancerogene snovi, ki jih je med požarom in po njem veter odnašal daleč proč, niso toliko onesnažile okolja, da bi odsvetovali uživanje vrtnin. Domačini, ki so v pogovorih za Zdravstveniportal.si izrazili zaskrbljenost zaradi posledic (gorenje in ostanki zgorele fotovoltaike, aluminija, številnih drugih kancerogenih snovi ...), so na poglobljene odgovore odgovornih in celovite, prepričljive meritve čakali zaman.

Domačini, ki so v pogovoru za Zdravstveniportal.si izrazili zaskrbljenost zaradi posledic (gorenje in ostanki zgorele fotovoltaike, aluminija in številnih kancerogenih snovi), so na poglobljene odgovore odgovornih in celovite, prepričljive meritve čakali zaman.

Dokler ustrezne institucije ne bodo začele ukrepati v dobro zdravja in stopile na prste industrijam – vsem tistim, ki uničujejo zdravje, istočasno pa se hvalijo z naložbami v zdravje in okolje –, se pri nas kaj dosti ne bo spremenilo, vsaj ne na bolje. Kajti pri sežiganju odpadkov se, kot opozarja društvo Eko Anhovo in dolina Soča, sproščajo številne izjemno strupene snovi, med njimi dioksini; ti so ena izmed najškodljivejših spojin, ki jih pozna človeštvo, saj so kar 11.000-krat bolj strupeni kot natrijev cianid. Povzročajo raka na rodilih in poškodbe vseh organov, najbolj pa škodijo otrokom, kajti mama v času nosečnosti in dojenja zaradi biomagnifikacije toksinov na otroka prenese koncentracijo dioksinov, ki je kar desetkrat večja od tiste, ki jo ima v svojem organizmu.

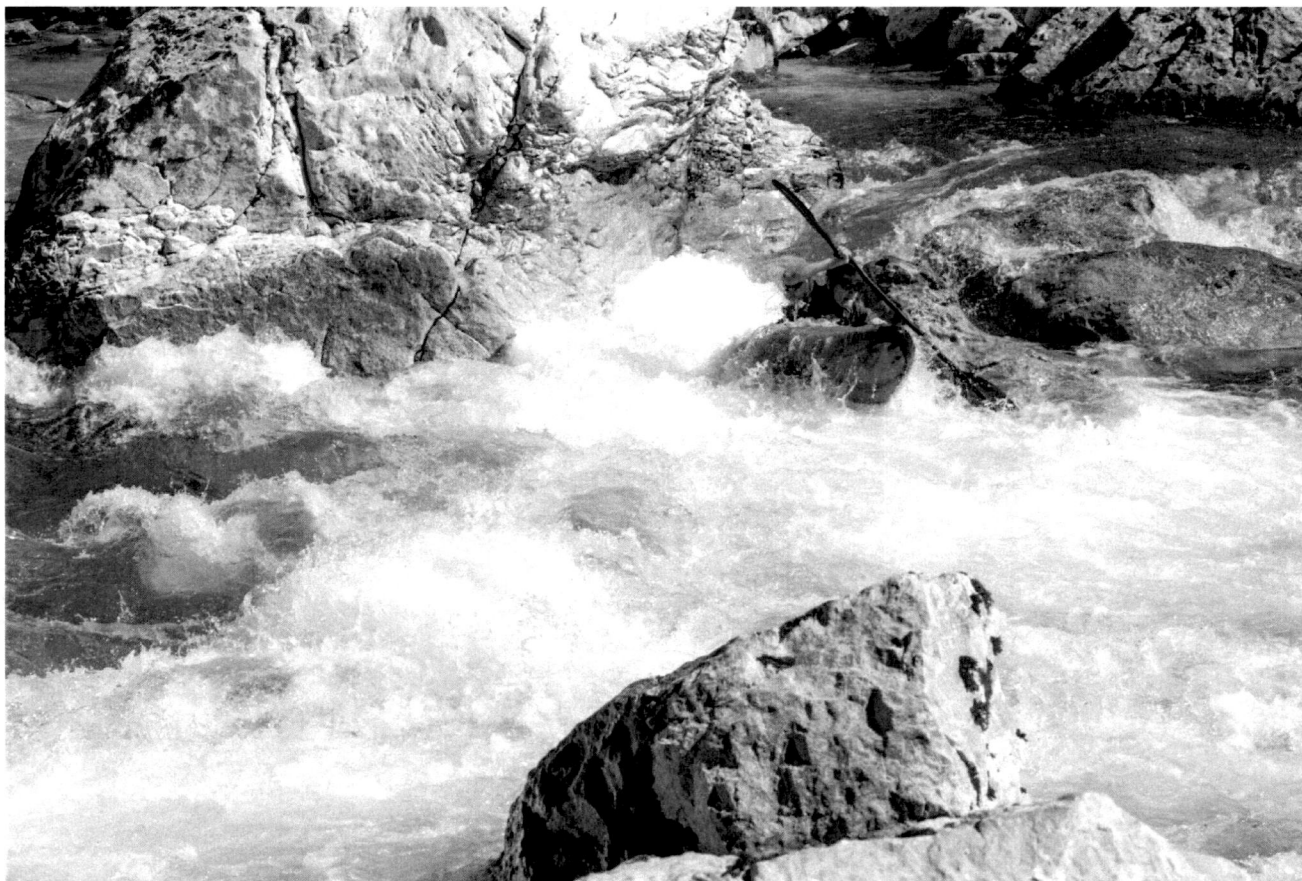
To je le eden iz množice razlogov, ki govorijo v prid podpori tovrstnim civilnim pobudam, kajti le tako bomo poskrbeli, da bo življenje pri nas (p)ostalo zdravo in prijetno. Eden od ključnih vzvodov za doseganje tega cilja je pravilno ukrepanje na tem področju, z odpravo nedopustnih sistemskih rešitev, ki s ščitenjem napačnih načel ubijajo ne le zdravega duha, ampak tudi fizis slovenstva.

Dokler ustrezne institucije ne bodo začele ukrepati v dobro zdravja in stopile na prste industrijam, ki uničujejo zdravje, istočasno pa se hvalijo z naložbami v

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

Vir podatkov, uporabljenih v članku, tabelah in grafih, je predavanje zdravnice Mirjam Bizjak Velikonja z naslovom Zdravstvena in okoljska problematika v področju srednje Soške doline, ki ga je imela na januarski skupščini zdravniške zbornice; izračuni temeljijo na poročilih in podatkih republiške agencije za okolje, NIJZ, državnega registra raka ter Kliničnega inštituta za medicino dela, prometa in športa.

Vaš komentar?

[Komentirate lahko na naši facebook strani.](#)

Všeč mi je 3,9 tis. Deli z drugimi

Vas zanima več vsebin s podobnimi ali istimi značkami?

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

Piše in ureja:

Diana Zajec

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

Vzporednica z Erin Brockovich: Kje vse nam še mečejo pesek v oči?

Resnična zgodba o pogubnem pečatu, ki ga na prebivalcih Posočja pušča Salonit Anhovo s svojimi izpusti, spominja na zaroto, ki jo je (v filmski odisejadi, temelječi na resničnih dogodkih) razkrila Erin Brockovich in dokazala, kako močan je lahko človek, ki, čeprav je tudi sam v vse prej kot zavirljivi situaciji, iskreno želi pomagati depriviligiranim. V filmski zgodbi so to prebivalci območja, na katerem so številni zaradi (zamolčanega in zatajevanega) industrijskega onesnaževanja vode drug za drugim zbolevali za usodnimi obolenji.

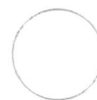
Erin Brockovich je uspelo pridobiti zaupanje ljudi, zbrati več kot 600 podpisov ter izvesti raziskave, s katerimi je pridobila vse več dokazov zoper sicer nedotakljivega onesnaževalca.

Na tej osnovi sta z odvetnikom, ki jo je zaposlil in ji zaupal ta primer, ki ga je sprva začela proučevati na lastno pobudo – potem, ko je po naključju naletela na nekaj zdravstvenih kartotek –, dosegla, da je tovarna PG&E, ki sicer nikoli ni bila priznana za krivo, čeprav je zastrupljala ljudi, tožnikom izplačala odškodnino v višini 333 milijonov dolarjev.

Sporočilo filma, temelječega na resničnih dogodkih, je večplastno. »Kaj vse se še dogaja? Kje vse nam še mečejo pesek v oči?« sta vprašanji, ki (si) ju tudi ozaveščeni okoljevarstveniki v Sloveniji, tako kot Erin Brockovich, postavljajo vedno znova in zahtevajo odgovore odgovornih, ki jih nikoli ni – najsi bo to v primeru Salonita Anhovo, cementarne Lafarge, po požaru Fragmata v Podskrajniku in številnih drugih. Polovični odgovori ne bodo zadostovali – potrebno je ukrepanje, tudi v smislu omenjenega primera, kajti čakanje na modre odločitve slovenskih odločevalcev utegne trajati predolgo.

Kdo bo torej slovenska Erin Brockovich?

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

NA PORTALU

V TEMI

1**(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, ampak dobesedno ubija tamkajšnje prebivalstvo – zato apel zdravnikov proti zakonsko dopuščenemu umiranju na obroke**

SKRB ZA ČISTO OKOLJE

2**Rak trebušne slinavke, bolezen z najbolj usodno prognozo – kako jo prepoznati dovolj zgodaj**

RAK

3**»V Sloveniji ustvarjamo invalide!« opozarja prof. dr. Metoda Dodič Fikfak v pogovoru o okoljskih in drugih prezrtih grožnjah za zdravje slovenstva, ki jih ilustrira z številnimi konkretnimi primeri**

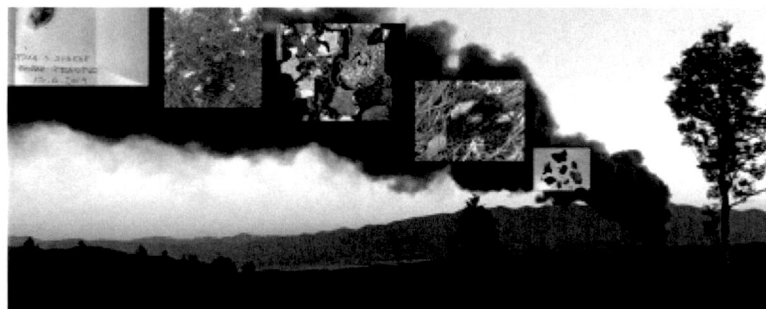
UKREPI

Več →

Povezane vsebine**»V Sloveniji ustvarjamo invalide!« opozarja prof. dr. Metoda Dodič Fikfak v pogovoru o okoljskih in drugih prezrtih grožnjah za zdravje slovenstva, ki jih ilustrira z številnimi konkretnimi primeri**Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

Zakaj meritve in analize po onesnaženjih in nesrečah, kakršna se je zgodila v Podskrajniku, nikoli ne pokažejo prave slike?

ČLANEK

Izpusti tovarn so »v dopustnih mejah«, ljudje pa zbolevalo in umirajo

ČLANEK

E-novice

e-naslov

NAROČAM

Izbor najboljših vsebin. Dvakrat mesečno.

Sledite nam na družbenih omrežjih:

Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)

(So)sežigalnica Salonita Anhovo ne povzroča le okoljske katastrofe, a...

Ukrepi

Sladkorna bolezen

Transplantacije

Rak

Alkohol

Starejši

Oglejte si vse teme

53

© 2020 Zdravstveniportal.si

[Kontakt](#)[Uredništvo](#)[Splošni pogoji](#)[Piškotki](#)[Dostopnost](#)Z uporabo portala se strinjate s [splošnimi pogoji](#) in s [piškotki](#). [Zapri](#)